

Mink Júlia

AZ EGYHÁZI TÖRVÉNY ÚJABB MÓDOSÍTÁSA: EGY LÉPÉS ELŐRE, KÉT LÉPÉS HÁTRA

A vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény módosításáról szóló 2018. évi CXXII. törvény (továbbiakban: Módtv.) elfogadását mérsékelt várakozás és még több kétely előzte meg. Vajon sikerül-e ezúttal egy mind a hazai alkotmányos, mind pedig a nemzetközi emberi jogi normáknak megfelelő szabályozást kialakítani, mint ahogyan azt a betérjesztők ígérték a jogszabálytervezet általános indoklásában?¹ Vajon sikerül-e rendezni azon egyházi közösségek (például a Magyarországi Evangélikumi Testvérközösség) helyzetét, melyek a vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény (továbbiakban: Ehtv.) alapján veszítették el egyházi státuszukat, és azt sem az Alkotmánybíróság vonatkozó, 2013. évi határozatát,² sem pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságának a *Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni* ügyében hozott ítéletét³ követően mind a mai napig nem kapták vissza? Vajon sikerül-e rendet tenni a túlbúrjázó állami egyházfinanszírozás rendszerében?

A megszerzhető egyházi státuszok odaítélésének feltételrendszerét és azok alkotmányos megalapozottságát vizsgálva a válasz, sajnos, alapvetően nemleges mindhárom kérdés esetében. A Módtv. által bevezetett egyes módosítások 2019. április 15-én, mások április 16-án léptek hatályba. A továbbiakban a jelen tanulmány, hacsak nem jelzi másképpen, az Ehtv. esetében a kézirat lezárásának időpontjában (2019. június) hatályos szövegére utal. A Módtv. módosításai nyomán az Ehtv. a vallási közösségek számára megszerzhető jogállások négy szintű rendszerét intézményesíti.⁴ Ennek megfelelően egy jogi személyiséggel rendelkezni kívánó vallási közösség működhet a) vallási egyesület,⁵ b) nyilvántartásba vett egyház,⁶ c) bejegyzett egyház⁷ és d) bevett egyház⁸ formájában.

A Módtv. módosításai nyomán létrejövő rendszert alkotmányos szempontból vizsgálva alapvető kérdés, hogy van-e egyáltalán objektív és észszerű indoka a vallási közösségek közti különbségtételnek, vagyis a vallási közösségek számára elérhető négy eltérő jog-

állás létrehozásának, valamint, hogy az egyes jogállások eléréséhez meghatározott feltételek objektívek és észszerűek-e, arányosak-e az elérendő célhoz képest, nem valósítanak-e meg önmagukban hátrányos megkülönböztetést, és nem teremtenek-e lehetőséget önkényes döntéshozatalra (I). Emellett vizsgálendő, hogy vajon a törvény nem határozza-e meg önkényesen az egyes jogállások tartalmát, az adott jogállások tartalma összhangban van-e a különbségtétel de-

klarált céljával, és a tartalom azonos-e az azonos jogállásba került vallási közösségek esetében (II). Végezetül fontos átgondolni, hogy vajon a vallási közösségek számára nyitva álló jogállások egyenlő feltételekkel, tisztességes eljárás-

ban érhetőek-e el a vallási közösségek számára, és az esetleges elutasító döntés ellen van-e jogorvoslat (III). Mindhárom fenti kérdéskör kapcsán fontos egyidejűleg kitérni arra is az alkotmányosság szempontjából, hogy vajon a Módtv.-t követő szabályozás megfelel-e Magyarország nemzetközi emberi jogi egyezményeiből fakadó kötelezettségeinek, különösen az EJEB által a Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni ügyében hozott ítéletnek.

Általánosságban elmondható, hogy a Módtv. módosításai továbbra sem teszik tisztességes és egyenlő feltételek mellett elérhetővé a törvény által meghatározott egyházi jogállások mindegyikét az egyes vallási közösségek számára. A törvény által alkalmazott feltételrendszer több szempontból nézve eleve önkényes; hátrányos megkülönböztetést valósít meg; objektív, észszerű indokokkal nem igazolható. Emellett a megszerzhető egyházi státuszok tartalma, illetve az elérhető állami támogatások formája, mértéke nem rögzített, és érdemben függ az állammal kötött megállapodások tartalmától. Míg az állammal kötött megállapodások időtartama még az azonos „státuszban” lévő egyházak esetében is változó lehet, az állam egyáltalán nem is köteles az érintett egyházakkal megállapodást kötni. Ebből az következik, hogy a Módtv. által létrehozott egyházi jogállások tartalma teljesen önkényesen alakítható, ezáltal az állam döntő befolyást szerez az érintett egyházak

ALAPVETŐ KÉRDÉS, HOGY VAN-E EGYÁLTALÁN OBJEKTÍV ÉS ÉSZSZERŰ INDOKA A VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK KÖZTI KÜLÖNBSEGTÉTELNEK

gazdasági autonómiáját, társadalmi mozgásterét illetően. A jelen írás jogtudományi szempontból számottevő újdonságokat nem tartalmaz, a Módtv. módosításait követően ugyanis az egyházi törvény – kevés kivételtől eltekintve – ugyanazon pontokon „bukik” el, mint korábban.

I. A VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK KÖZTI KÜLÖNBÉSGTÉTEL INDOKAI ÉS FELTÉTELRENDSZERE

Alkotmányos szempontból, amennyiben nincs objektív és észszerű indoka a vallási közösségek közti különbségtételnek, vagy az egyes egyházi jogállások megszerzéséhez rendelt feltételek nem objektívek és észszerűek, a szabályozás hátrányos megkülönböztetést valósít meg, és amellet, hogy felveti az alkotmányellenesség kérdését, ellentétes az EBESZ vonatkozó iránymutatásaival is.⁹

Előjáróban le kell szögezni, hogy a Módtv. által beiktatott módosítások nem érintik a módosítások hatályba lépését megelőzően, a 2011. évi CCVI. törvény alapján „elismert”, annak mellékletében szereplő egyházak már megszerzett jogállását.¹⁰ Ezen egyházak – ahogyan korábban is, bármiféle feltételnek való megfelelés igazolása nélkül – a legmagasabb szintű státuszra, vagyis jelenleg az úgynevezett „bevett egyház” státuszára jogosultak; annak ellenére, hogy ezen egyházak közül sok valószínűleg még a legelső szintű új kategória, a „nyilvántartásba vett egyház” jogállásának megszerzéséhez szükséges feltételeket sem tudná teljesíteni. Ez önmagában is hátrányos megkülönböztetést valósít meg azon vallási közösségek vonatkozásában, melyek a Módtv.-el beiktatott feltételeknek való megfelelést elismerési eljárásban kötelesek igazolni.¹¹

Emellett, a Módtv. által bevezetett szabályozás alapján a „legmagasabb szintű” státusz, a bevett egyház jogállás megszerzésének egyetlen további feltétele, a bejegyzett egyház státusz mellett, az állammal kötött átfogó megállapodás a „közösségi célok érdekében történő együttműködésről”. Ezt az átfogó megállapodást főszabály szerint az Országgyűlésnek kell törvényben kihirdetnie (kivéve, ha a megállapodás még a Módtv. hatályba lépése előtt létrejön).¹² Bár a határozatlan időre szóló, „átfogó” megállapodás *kiterjedhet* az egyház *hitéleti és közcélú tevékenységének támogatására is*, az állammal kötött megállapodás tartalma/feltételrendszere nem *megfelelően* rögzített,

így semmiképpen nem felel meg az objektivitás vagy az észszerűség követelményének (ld. erről még: B) pont). Egyáltalán nem világos, hogy az állam mi alapján dönt arról, hogy egy bejegyzett egyház bevett egyház lehet-e; vagy az, hogy a „közösségi célok érdekében történő együttműködés” alatt pontosan mit ért, miféle „igazodást” vár el az állam politikájához. Ez a „feltétel”, akár az együttműködési kötelezettségre vonatkozó korábbi előírás is,¹³ mindenképpen alkalmas arra, hogy önkényesen, a kormányzat politikai érdekei szerint alakítsa az egyházak belső viszonyait, politikai, társadalmi vagy egyéb szerepvállalását.¹⁴ Ez viszont súlyosan sérti az egyházak – amúgy az egyházi törvényben is rögzített – autonómiáját, és ezáltal a vallásszabadsághoz való jogot is.¹⁵

Ezzel párhuzamosan a Módtv. hatályba lépésétől számítva az Ehtv. vallási egyesületté minősít minden olyan vallási közösséget, amely nem kapott elismerést bevett egyházként.¹⁶ Ez vonatkozik azon vallási közösségekre is, amelyeknek az egyházi státuszát az Alkotmánybíróság vonatkozó, 2013-ban hozott határozatában 2012. január elsejével, visszamenőleges hatállyal helyreállítani rendelte, és amelyek – köztük a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség a mai napig vitatják az Ehtv. korábbi rendelkezései alapján vallási egyesületként történő nyilvántartás-

A TÖRVÉNY ÁLTAL ALKALMAZOTT FELTÉTELRENDSZER TÖBB SZEMPONTBÓL NÉZVE ELEVE ÖNKÉNYES; HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉST VALÓSÍT MEG; OBJEKTÍV, ÉSZSZERŰ INDOKOKKAL NEM IGAZOLHATÓ

ba vételüket¹⁷ (amellet, hogy a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség 2013-ban másodjára is elindított egyházként történő elismerési eljárása 2014-ben „elakadt” az Országgyűlésben).¹⁸ H. David Baer joggal utal úgy az Ehtv. vonatkozó rendelkezésére, mint egyfajta – az Alkotmánybíróság határozatát teljesen figyelmen kívül hagyó – „másodjára történő deregisztrációra”, amely *de facto* helyreállítja a korábban már alkotmányellenesnek nyilvánított deregisztráció alkotmányosságát.¹⁹

A bevett egyház jogállásának megszerzéséhez kapcsolt „feltétellel” szemben, a Módtv. látszólag objektív követelmények mentén határozza meg a vallási egyesület, a nyilvántartásba vett egyház, és a bejegyzett egyház jogállása megszerzésének feltételeit. A különbségtétel alapja egyrészt a taglétszám (10, 1000, 10 000) vagy az szja-felajánlások (vagyis az éves adóbevallás során a személyi jövedelemadójuk 1%-át az adott vallási közösségnek felajánlók) száma, másrészt a vallási közösségként történő működés ideje. Ezek a feltételek feltehetően azt lennének hivatottak biztosítani, hogy a „magasabb” szintű egyházi státuszt azok a közösségek szerezhessék meg,

melyek taglétszámuk, működésük és „társadalmi” beágyazódottságuk folytán arra „érdemesek.”

A taglétszám előírása egy alapvetően objektív feltétel, amely teljes mértékben alkalmas lehet egy adott egyház társadalmi beágyazódottságnak igazolására, bár megjegyzendő, hogy a taglétszám követelménye sem támaszthat túlzott elvárásokat, figyelembe véve Magyarország lakosságának nagyságát. Súlyosan aggályos azonban, hogy a vallási közösségek taglétszámukra tekintet nélkül csak akkor folyamodhatnak a magasabb szintű (nyilvántartásba vett, bejegyzett) egyházi jogállásokért, ha egyúttal *lemondanak bármi más állami, uniós vagy nemzetközi szervezettől érkező támogatásról.*²⁰ Azoknak a vallási közösségeknek, melyek állami, uniós vagy nemzetközi szervezettől érkező támogatást szeretnének igénybe venni, egyházi jogállásukat már meghatározott számú szja-felajánlásra kell alapozniuk.²¹ Ezzel kapcsolatban elsődlegesen két fontos problémára kell felhívni a figyelmet. Egyrészt, a bármiféle állami, uniós, vagy nemzetközi forrásból származó támogatásról való lemondás valójában teljesíthetetlen, lehetetlen feltétel a jelenlegi hazai viszonyok között, és ez a feltétel ráadásul semmiféle alkotmányos indokkal nem támasztható alá (a). Másrészt, az *szja-felajánlások száma valójában alkalmatlan* egy vallási közösség társadalmi beágyazódottságának vagy „gazdasági potenciáljának” mérésére (b).

a) A hazai vallási közösségek jelentős része nem rendelkezik számottevő, a működést biztosítani képes vagyonnal, az szja-felajánlások pedig egyetlen hazai egyház esetében sem jelentenek a működés alapját megteremtő mértékű forrást. Ilyen körülmények között azt elvárni, hogy azok az egyházak, melyek taglétszámuk alapján igényelhetnének előnyösebb egyházi jogállást, *mondjanak le mindenfajta állami, uniós vagy nemzetközi támogatásról*, nemcsak súlyosan méltánytalan feltétel, hanem valójában *teljesíthetetlen* is a vallási közösségek számára. Nyilvánvaló, hogy magánszemélyek felajánlásaiból még a legnagyobb hazai egyház, a népszámlálási adatok szerint többmillió tagssal rendelkező Magyar Katolikus Egyház sem lenne képes fennmaradni, illetve intézményeinek működését a jelenlegi szinten biztosítani. Álságos és alkotmányos szempontból rendkívül aggályos, ha a jogszabály az egyházi jogállás taglétszámon alapuló megszerzésének lehetséges útjaként meghatároz egy olyan feltételt, mely egyetlen – egyébként valós társadalmi beágyazottsággal rendelkező, jelenleg is közcélú feladatokat átvállaló, ehhez kapcsolódóan számos oktatási vagy szociális intézményt fenntartó

– egyház, így a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség számára sem teljesíthető, illetve vállalható. Különösen súlyosan érinti ez a „feltétel” azokat a közösségeket, melyek oktatási vagy szociális intézményeiket a legrászorulóbbak számára tartják fenn (Dzsaj Bhím Közösség, Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség), hiszen ők az általuk nyújtott gondozásért, szolgáltatásért, ellátásért az igénybevevőktől semmiféle térítési díjat nem várhatnak el. Ez az opció valójában csakis azoknak a kis taglétszámú, társadalmi szerepet vállalni nem kívánó, közcélú feladat ellátására nem vállalkozó vallási közösségek számára lenne járható út, melyeknek a működéséhez tökéletesen megfelelő lehet a vallási egyesületi forma is.

Felmerül a kérdés, hogy emellett *milyen alkotmányos alapon korlátozná* a magyar állam egy adott egyházi jogállás megszerzéséhez kötődően bármely vallási közösség alkotmányos jogát arra, hogy egyenlő feltételek mellett pályázzon állami támogatásokért, vagy azt, hogy az államtól átvállalt közcélú feladatainak ellátásához más egyházakkal egyenlő módon, a feladathoz igazodva juthasson állami, költségvetési támogatáshoz. Az pedig végképp abszurd, hogy a magyar állam uniós vagy nemzetközi szervezetek pályázati forrásaiból zárna ki az érintetteket. Ez a feltételrendszer kétségtelenül ellentétben áll az EBESZ vonatkozó iránymutatásával is, mely kifejezetten tiltja a vallási közösségek állami forrásokhoz való hozzájutásának diszkriminatív korlátozását.²²

A magyar állami támogatások rendszerét és a magyar állammal történő együttműködés lehetőségeit vizsgálva, az EJEB a Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni ügyében hozott ítéletében nemcsak azt tette világossá, hogy az állam nem zárhat ki önkényesen egyes vallási közösségeket az szja-felajánlások gyűjtésének lehetőségéből, hanem azt is, hogy az állam nem válogathat *önkéntesen* azt illetően, hogy mely vallási közösségekkel köt vagy nem köt együttműködési megállapodásokat közcélú feladatok ellátására, amennyiben ilyen megállapodások kötésére lehetőség van: *„Az állam, amikor közcélú feladatainak kihelyezésekor partnert választ a vallási közösségek közül, nem járhat el diszkriminatív módon. Az állam semlegessége megköveteli, hogy amennyiben az állam vallási közösségekkel kíván együttműködni, partnereit ellenőrizhető kritériumok alapján válassza meg, például anyagi lehetőségeik alapján. Az elismerés, együttműködés és a támogatás terén az állam által tett különbségek nem hozhatnak létre olyan helyzetet, amelyben egy adott vallási közösség tagjai másodrendű állampolgár-*

nak érzik magukat vallási okból, amiatt hogy az állam kevesebb jóindulattal tekint rájuk.”²³

b) A Módtv. módosításai a magánszemélyek szja-felajánlásainak bizonyos számát a nyilvántartásba vett és bejegyzett egyház jogállás megszerzésének lehetséges feltételül szabják. Ennek a feltételnek egyetlen objektív és ésszerű indoka az lehet, hogy igazolja az adott egyházak társadalmi beágyazottságát vagy gazdasági önállóságát. Szükségessége azonban, tekintettel a hasonló célú és a nemzetközi gyakorlatban általánosan elfogadott, taglétszáma vonatkozó feltétel alkalmazásának lehetőségére, legalábbis vitatható. Egyrészt, az szja-felajánlások száma valójában alkalmatlan a gazdasági önállóság igazolására: jelenleg Magyarországon a jelentősebb intézményhálózatot fenntartó egyházak vagy vallási közösségek működése nem az szja-felajánlásokra alapul, mivel ez a forrás alacsony mértékű. Az az érv, hogy az adott vallási közösség szja-felajánlásokban megtestesülő „gazdasági potenciálja” lenne a garancia arra, hogy az egyház majd nem kívánja működését az állami, uniós vagy nemzetközi forrásokra alapozni, életszerűtlen és rendkívül méltánytalan, hiszen Magyarországon még az Országgyűlés által elismert egyházak költségvetésének is csak kisebb részét – a „történelmi” egyházak esetében csak a *töredékét* – teszik ki az szja-felajánlások; sokkal jelentősebb arányúak az állami támogatások, az uniós vagy nemzetközi források. 2017-ben például a Magyar Katolikus Egyház kevesebb mint 2,5 milliárd forintnyi szja-felajánlást gyűjtött mintegy 574 000 magánszemélytől, az állami támogatásuk mértéke azonban csak 2017 februárjában elérte a 8,6 milliárd forintot (2,7 milliárd az egykori ingatlanvagyon után, 5,92 milliárd egyházi alapintézmény-működés, szja-rendelkezés és kiegészítése címen).²⁴ Az egyházak egy 2013-as összegzés szerint az szja-felajánlások mellett tizenhárom más jogcímen voltak jogosultak költségvetési vagy uniós támogatásra.²⁵ Összehasonlításképpen, a Magyar Katolikus Egyház összes bevétele 2003-ban mintegy 69 milliárd forint volt, ebből a hitéleti tevékenységre vagy közcélú (oktatási, szociális, egészségügyi) feladatok ellátására nyújtott normatív és nem normatív állami támogatások mintegy 47 milliárd forintot tettek ki. Ebben az évben a Magyar Katolikus Egyház mintegy 2,2 milliárd forintnyi szja-felajánlást „gyűjtött”²⁶ (vagyis valamennyivel kevesebbet, mint 2017-ben). Semmi okunk azt feltételezni, hogy a 2003-as bevételi arányok lényegesen módosultak volna 2017-re az

MÍG AZ ÁLLAMMAL KÖZÖTT MEGÁLLAPODÁSOK IDŐTARTAMA MÉG AZ AZONOS „STÁTUSZBAN” LÉVŐ EGYHÁZAK ESETÉBEN IS VÁLTOZÓ LEHET. AZ ÁLLAM EGYÁLTALÁN NEM IS KÖTELES AZ ÉRINTETT EGYHÁZAKKAL MEGÁLLAPODÁST KÖTNI

szja-felajánlások javára; különösen azt figyelembe véve, hogy az egyház azóta köznevelési intézményeket is átvett, továbbá, Magyarország 2004-es csatlakozása óta európai uniós támogatások is elérhetővé váltak. A 2017. év végén a Magyarországi Református Egyház 85 milliárd forintnyi extra támogatáshoz jutott, amellelt, hogy az állam két hónappal korábban megújította a tíz évvel azelőtt aláírt, kétoldalú megállapodást a magyar állam és a Magyarországi Református Egyház között, mely – többek között – évi 8,5 milliárd forint támogatást garantál, határozatlan időre, csak a református felsőoktatási intézmények fenntartására. Mindeközben 2017-ben a Magyarországi Református Egyház kevesebb mint 1 milliárd forint támogatást gyűjtött szja-felajánlásokból, mintegy 223 000 magánszemélytől.²⁷ A fenti adatokból nyilvánvaló, hogy még a „legnagyobb” magyarországi történelmi egyházak sem az szja-felajánlásokból, hanem leginkább a különböző jogcímenek igénybe vehető állami vagy uniós támogatásokból, pályázati pénzekből tartják fenn magukat és intézményeiket.

Emellett, az szja-felajánlásokra vonatkozó feltétel a vallási közösségek társadalmi beágyazódottságának mérésére is alkalmatlan. Miközben a teljesítése nélkül nem lehet egyes egyházi jogállásokat megszerezni – hacsak az adott vallási közösség nem mond le minden állami támogatásról –, ennek a feltételnek az alkalmazása figyelmen kívül hagyja mindazok kötődését az adott egyházhoz, akik valamilyen oknál fogva nem fizetnek személyi jövedelemadó (nyugdíjások, munkanélküliek vagy például gyermekevelés miatt nem végeznek keresőtevékenységet). Az szja-felajánlásokra vonatkozó feltétel tehát vagyoni helyzet vagy társadalmi csoporthoz való tartozás alapján valósít meg hátrányos megkülönböztetést. Alkalmazása a gyakorlatban azt jelenti, hogy egyes egyházi státuszok megszerzésére – amennyiben a taglétszámhoz kapcsolódó, amúgy lehetetlen feltétel elfogadását nem vállalják – csak olyan vallási közösségek jogosultak, amelyek a meghatározott évek átlagában megfelelő számú (legalább 1000 vagy 4000) olyan taggal rendelkeznek, akiknek lehetőségük van személyijövedelemadó-felajánlást tenni. Előfordulhat, hogy azok a vallási közösségek, amelyek – például keresztényi elhivatottságból – a legszegényebbek, illetve a munkaerőpiacról kiszorultak köréből toborozták tagjaikat, ennek a feltételnek a következtében eleve nem is folyamodhatnak egyes egyházi jogállás-

okért. A jelentős privilégiumokkal járó egyházi jogállások pedig, abszurd módon, csak azon közösségek számára lesznek elérhetőek, amelyek a társadalom gazdasági szempontból (jelen pillanatban) aktívabb tagjait célozzák meg.

Az ilyen feltételek meghatározása azonban idegen a vallásszabadsághoz való jog, illetve a legtöbb egyház tanításának lényegi tartalmától, mivel arra kényszeríti az egyházakat, hogy elsősorban azoknak a körében végezzenek szolgálatot, akiktől „gazdasági” hasznot, illetve támogatást (is) remélhetnek – megvalósítva ezáltal Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes nemrégien közzétett elgondolását, miszerint az egyházak nem emberbarát egyesületek.²⁸ Ez súlyos beavatkozás az egyházak autonómiájukba, hitéleti tevékenységük irányának meghatározásába, nem beszélve arról, hogy közösségi tevékenységük érdemi részét sorvaszthatja el (a szegények, elesettek, kiszolgáltatottak támogatása, gondozása). Ez a feltétel különösen súlyos hátrányt okoz azoknak a vallási közösségeknek, melyek például a társadalom periferiáján élő roma közösségekben végeznek szolgálatot (Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség, Dzsaj Bhím): a szabályozás egy látszólag „semleges” feltétel előírásával akár etnikai alapú közvetett diszkriminációt is megvalósíthat, hiszen teljesen figyelmen kívül hagyja ezeknek az egyházaknak a „beágyazódottságát”, a felbecsülhetetlen értékű munkáját a halmozottan hátrányos helyzetű közösségekben, valamint ezen közösségek tagjainak az adott egyházhoz való tényleges kötődését.

Mindent összevetve, az szja-felajánlásokra vonatkozó feltétel súlyosan diszkriminatív, alkalmatlan az érintett vallási közösségek társadalmi beágyazódottságának *objektív* megítélésére, nem képes igazolni a közösségek gazdasági önállóságát sem, és emellett szükségtelen és aránytalan korlátozást valósít meg.

Ráadásul, a Módtv. módosításai a magánszemélyek *szja-felajánlásainak* számát *visszamenőleges hatállyal* határozzák meg az egyházi jogállás megszerzésének feltételéül, hiszen ezeket a mutatókat a Módtv. hatályba lépése előtti időszakra vonatkozóan rendelik el vizsgálni. Ez – álláspontom szerint – alkotmányossági szempontból rendkívül aggályos, hiszen a jogalanyok erről a feltételről korábban nem tudhattak, a teljesítése érdekében célzott lépéseket (például erőteljesebb „1%” kampány folytatása az adóbevallási időszakban, az előnyösebb egyházi jogállás

megszerzésének lehetőségét hangsúlyozva) nem tehettek; most viszont a korábban nem létező feltétel teljesítésének „óvatlan” elmulasztása miatt hátrányos jogkövetkezéssel (az egyházi jogállás megszerzésének ellehetetlenülése hosszú évekre) kell szembenéznük.

Az szja-felajánlásokra vonatkozó feltétel alkalmazása emellett lényegesen hátrányosabb helyzetbe hozza azokat a vallási közösségeket, amelyeket az állam a 2011. CCVI. törvény alapján alkotmányellenesen fosztott meg egyházi státuszuktól, és amelyek pont ennek következtében, megfosztva az ahhoz szükséges technikai számuktól, nem gyűjthettek a Módtv. szempontjából releváns utóbbi hét(!) évben adófelajánlásokat. Ezen nem segít az sem, hogy a nyilvántartásba vett egyház jogállására vonatkozóan az Ehtv. 36. § (7) bekezdése kimondja: „Azon vallási közösségek esetében, amelyek egyházként történő elismerése iránti kérelmére vonatkozó eljárás az Országgyűlés előtt folyamatban volt, de az Országgyűlés nem döntött, a bíróság e törvény 9/D. § (1) bekezdés a) pontját nem vizsgálja.” Ez a rendelkezés ugyanis – elvileg – „felmentést” adhat azon feltétel teljesítése alól, hogy a kérelmező vallási közösség a nyilvántartásba vett egyházként való elismerésre irányuló eljárásban igazolja, hogy részére „a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtását megelőző 3 év átlagában legalább ezer magánszemély ajánlotta fel befizetett személyi jövedelemadójának külön törvény szerint meghatározott részét”.²⁹ Az Ehtv. 36. § (7) bekezdése azonban azokra a vallási közösségekre nem vonatkozik, amelyeknek az elismerés iránti kérelmét – egy amúgy alkotmányellenes és nemzetközi emberi jogi normákat sértő eljárásban – *elutasították* az elmúlt hét év során, és azóta újabb kérelmet nem nyújtottak be. Nehezen alátámasztható az a megoldás, hogy az egyházi státuszuktól 2012. január elsejével – alkotmányellenesen – megfosztott vallási közösségek esetében ez a rendelkezés csak a nyilvántartásba vett egyházi jogállás tekintetében ad, ha ad, felmentést, az elmúlt három év szja-felajánlásaira vonatkozóan, miközben ezek a vallási közösségek már hét éve nem gyűjthetnek adófelajánlásokat, tehát adott esetben jogosultak lennének akár a bejegyzett egyház státusz kérelmezésére is.

A fenti „objektív” feltételek például a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség számára *de facto* teljesíthetetlenek; nem véletlen, hogy H. David Baer, a TASZ és mások is „Lex Iványi”-ként emlegetik a

Módtv.-t (utalva a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség vezetőjére, Iványi Gáborra); és azt állítják, hogy ezeket a feltételeket kifejezetten abból a célból határozták meg, hogy lehetetlenné tegyék ennek a vallási közösségnek (valamint a hasonló közösségeknek) az egyházi státusz megszerzését.³⁰ Technikai szám hiányában ugyanis a Magyar Evangéliumi Testvérközösség az elmúlt hét évben nem gyűjthetett szja-felajánlásokat, ugyanakkor pedig nincs abban a helyzetben, hogy le tudna mondani minden állami, uniós vagy nemzetközi forrásból érkező támogatásról, tekintettel a kiterjedt oktatási és szociális intézményhálózatának működtetési költségeire.

A vallási közösségként történő működés idejét illetően hasznos felidézni ismét az Emberi Jogok Európai Bírósága által a Jehova Tanúi Vallási Közösség (Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas) és mások Ausztria elleni ügyét illetően 2008-ban hozott ítéletet. Az EJEB ebben az ügyben a Jehova Tanúi Vallási Közösség állami elismerésének húsz éven át tartó huzavonájára kapcsán megállapította, hogy „az még elfogadható, hogy egy vallásos közösség az állami elismerésre kivételes körülmények között [tíz évet] várjon, amennyiben újonnan alapított és ismeretlen vallási közösségről van szó”, a húsz évnyi várakozási időt azonban igencsak túlzottnak tartotta.³¹ A Módtv. a nyilvántartásba vett egyházként történő elismeréshez öt év, a bejegyzett egyházként történő nyilvántartásba vételhez tizenöt vagy húsz évnyi működést kíván meg.³² Ez a feltétel indokolatlanul hosszú időre, diszkriminatívan zárhatja ki az előnyösebb egyházi státusból/sátuszokból az újonnan létrejövő vallási közösségeket.

Aggályosak lehetnek a nyilvántartásba vett és bejegyzett egyház esetén – tekintettel a 2011. évi CCVI. törvény végrehajtása által kiváltott alkotmányos zűrzavarra – a Módtv. által beiktatott azon rendelkezések is, melyek a nyilvántartásba vett és a bejegyzett egyház státusz megszerzésének feltételeit illetően kimondják, hogy „a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló 1990. évi IV. törvény alapján egyházként, illetve az e törvény alapján alapcélként vallási tevékenységet végző egyesületként, valamint vallási tevékenységet végző szervezetként történő folyamatos működés a vallási egyesületként történő működés időtartamába akkor számít be, ha az adott vallási közösség a Módtv. hatálybalépését megelőző napon a vallási közösség a vallási tevékenységet végző szervezetek nyil-

vántartásában szerepelt, vagy a Módtv. hatályba lépéséig egyházként történő elismerési eljárást kezdeményezett, és az eljárás jogerősen még nem fejeződött be”³³

Ebből az következik, hogy azok a vallási közösségek, amelyek a 2011. évi CCVI. törvény alapján alkotmányellenesen elvesztették egyházi jogállásukat – és ezt követően nem indítottak olyan elismerési eljárást, melynek alkotmányellenességét mind a magyar Alkotmánybíróság, mind az EJEB megerősítette; vagy az elismerési eljárásuk jogerősen befejeződött, elutasító határozattal – esetleg nem számíthatják be korábbi működésüket, tehát „nulláról” kell majd indulniuk.

Álláspontom szerint alkotmányos szempontból rendkívül aggályos annak a *viszszamenőleges hatállyal történő elvárása* a jogalanyoktól, hogy alkotmányellenes eljárásokban vegyenek részt, és/vagy alkotmányellenesen elvett egyházi jogállásuk helyett más formában (egyesület) folytassák működésüket; még akkor is, ha voltak olyan vallási közösségek, melyek erre hajlandóak voltak. Mindez – *de facto* – a 2011. évi CCVI. törvény és az annak alapján hozott alkotmányellenes, nemzetközi jogot sértő határozatok, eljárások, döntések alkotmányosságának a „helyreállítását” is eredményezheti.

II. AZ EGYHÁZI JOGÁLLÁSOK TARTALMA

Az egyes egyházi jogállások tartalma – látszólag – lényegesen eltérő. Bár mindegyik kategória jogosult az szja-felajánlások fogadására, a felajánlások kiegészítését az állam csak a bejegyzett és bevett egyházak esetében vállalja.

Hasonlóképpen, noha a törvény 19. § (1) bekezdése rögzíti, hogy „a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség részére a közcélú tevékenységek ellátásához az állam költségvetési támogatást nyújt”, azt is kimondja, hogy a támogatás mértéke viszont csak a bevett egyházak esetében egyezik meg „a hasonló tevékenységet folytató állami vagy helyi önkormányzati intézményekkel azonos mértékű” költségvetési támogatással.³⁴ A bevett egyházak esetében az állam adókedvezményeket és további költségvetési támogatást is kilátásba helyez.³⁵

Ezzel szemben a *bejegyzett egyház*, a *nyilvántartásba vett egyház* és ezek belső egyházi jogi személyei az általuk vagy intézményeik útján ellátott közcélú

tevékenységük után – erre vonatkozó megállapodás alapján – *legfeljebb* a hasonló tevékenységet folytató állami vagy helyi önkormányzati intézményekkel azonos mértékű költségvetési támogatásra jogosultak. A megállapodás megkötésénél figyelembe kell venni a 9. § (1) bekezdésében foglalt, amúgy rendkívül szabadon értelmezhető feltételeket, miszerint: „Az állam és a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösségek együttműködhetnek a közjó előmozdításában. Az állam a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösségekkel történelmi és kulturális értékeket megőrző, nevelési-oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális vagy sporttevékenység, valamint más közcélú tevékenység ellátására megállapodást köthet történelmi és társadalmi szerepük, társadalmi elfogadottságuk, beágyazottságuk, szervezettségük, az általuk hagyományosan végzett közcélú tevékenységek során szerzett tapasztalataik és – az együttműködéssel érintett közcélú tevékenységek sajátosságaihoz igazodva – az azok ellátásához szükséges feltételek fennállásának figyelembevételével” [kiemelés a szerzőtől].

Az államnak tehát a bejegyzett egyházak és a nyilvántartásba vett egyházak esetében döntő mértékű mérlegelési joga például abban a tekintetben, hogy milyen módon és mértékben finanszírozza az egyházak által átvállalt közcélú feladatok ellátását. Ez a gyakorlatban azonban azt is jelentheti, hogy a nyilvántartott vagy bejegyzett egyházak nem-hogy közfeladatokat átvállalni nem lesznek képesek, hanem akár a már meglévő oktatási és szociális intézményeiket fenntartani sem.

Külön figyelmet érdemel az a kérdés is, hogy bár a Módtv. által bevezetett módosítások alapján – a Módtv. a hatályba lépésétől számítva – minden nem bevett egyháznak elismert vallási közösséget vallási egyesületnek minősít,³⁶ a szabályozás nem egyértelmű abban a tekintetben, hogy amennyiben vallási egyesületek vállalnak át közcélú feladatokat, akkor milyen módon történik a feladatok ellátásának finanszírozása. Ez különösen problematikus azon vallási közösségek tekintetében, amelyek kiterjedt oktatási és szociális intézményhálózzal rendelkeznek, mint például a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség. A jogszabály lehetővé teszi, hogy a kormány ilyen feladatok ellátására bármely vallási közösséggel – akár vallási egyesülettel is – legfeljebb 5 évre szóló megállapodást kössön,³⁷ a vallási egyesületek esetében azonban egyáltalán

nem rendelkezik a juttatható állami támogatás *mértékéről, formájáról*; ezt, amint azt láttuk, csak a bevett, bejegyzett és nyilvántartott egyházak esetében teszi meg valamilyen szinten.

Fontos látni, hogy az állam és a vallási közösségek között köthető megállapodások meghatározó mértékben befolyásolhatják a megszerzett egyházi jogállás tartalmát, illetve a meglévő egyházi intézmények működtetésének kilátásait is. Az állam ugyanis nem köteles megállapodást kötni, és – amint azt David Baer is megállapítja – amennyiben meg is köti, semmi sem gátolhatja meg például abban, hogy előnyösebb tartalmú vagy hosszabb távra szóló megállapodásokat kössön például egy vallási egyesülettel vagy egy nyilvántartásba vett egyházzal, mint egy bejegyzett egyházzal, teljesen kiüresítve ezzel az egyes jogállások tartalmát, megkérdőjelezve létesítésük alkotmányos megalapozottságát is.³⁸

Az állam a közcélú tevékenységek ellátására irányuló megállapodásokat olyan, a kormány által kötöttiségek nélkül, nagyon szabadon értelmezhető „tényező” figyelembe vételével kötheti meg – ilyen tényező a vallási közösségek „történelmi és társadalmi szerepe, társadalmi elfogadottsága, beágyazottsága”, szervezettsége, vagy az általuk hagyományosan végzett közcélú tevékenységek során szerzett tapasztalat, az azok ellátásához szükséges feltételek megléte –,

AZ ÁLLAM ÉS A VALLÁSI KÖZÖSSÉGEK KÖZÖTT KÖTHETŐ MEGÁLLAPODÁSOK MEGHATÁROZÓ MÉRTÉKBEN BEFOLYÁSOLHATJÁK A MEGSZERZETT EGYHÁZI JOGÁLLÁS TARTALMÁT, ILLETVE A MEGLÉVŐ EGYHÁZI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDTETÉSÉNEK KILÁTÁSAIT IS

tehát valójában semmi biztosíték nincs az ellen, hogy az állam teljesen önkényesen le- vagy felmossa egyes egyházakat, amelyeket a bíróság már besorolt egy adott jogállás alá. A „közcélú tevékenységek ellátásához szükséges feltételek” meglétére vonatkozó követelmény teljesíthetősége pedig – végső soron – egyenesen attól függ, hogy az állam hajlandó-e a szükséges forrásokat biztosítani.

Ilyen források nélkül ugyanis, amint azt láttuk, egyetlen egyház sem lenne képes a közcélú tevékenységek ellátásához szükséges anyagi feltételeket előteremteni.

Átfogó (vagyis hitéleti és közcélú tevékenységekre is vonatkozó) együttműködési megállapodást az állam csak a bevett egyházakkal „köteles” kötni, és mint láttuk, az együttműködési megállapodás megkötése az egyetlen feltétele a bevett egyház jogállása megszerzésének. A megállapodás megkötését és tartalmát illetően ugyanakkor az állam jelentős diszkrécióval rendelkezik. E tekintetben a 9. § (2) bekezdése azt rögzíti, hogy ilyen, határozatlan időre szóló megállapodást az állam a kiemelkedő jelentőségű

közélcélú tevékenységeket „szervezettségük, társadalmi támogatottságuk, történelmi és társadalmi szerepük, valamint ilyen tevékenységek ellátása során szerzett tapasztalataik alapján hosszú távon ellátni képes és kész, jogi személyiséggel rendelkező” vallási közösségekkel köthet kérelmükre. Határozott időre – 5, 10 vagy 15 évre – szóló átfogó megállapodásokat az állam a vallási egyesületekkel, nyilvántartásba vett egyházakkal és bejegyzett egyházakkal is köthet.³⁹

A fentiekből következően az állam az egyházak gazdasági működése felett teljes és önkényes kontrollt gyakorolhat, megszüntetve gazdasági autonómiájukat és meghatározó befolyást szerezve döntéseik, társadalmi, politikai szerepvállalásukra. Ez súlyosan sérti az állam semlegességének elvét, és ezáltal a vallásszabadsághoz való jogot is.

Ismételten fel kell hívni a figyelmet arra, hogy amennyiben a vallási közösségek nem egyenlő módon, a feladatoknak megfelelően jutnak az államtól átvállalt közcélú feladataik ellátásához szükséges állami, költségvetési támogatáshoz, azzal az állam megsérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Mint arról már szó esett, az EJEB a Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni ügyében hozott ítéletében – a magyar állami támogatások rendszerének és a magyar állammal való együttműködés lehetőségeinek vizsgálatát követően – világossá tette, hogy az állam nem válogathat önkényesen azt illetően, hogy mely vallási közösségekkel köt vagy nem köt együttműködési megállapodásokat közcélú feladatok ellátására, ha ilyen megállapodások kötésére lehetőség van (ld. az ítélet fent idézett, 109. bekezdését). Olyan vallási közösségeket kizárni a támogatási rendszerből, melyek jelenleg is, akár évtizedek óta működtetnek szociális vagy oktatási intézményeket – mint a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség –, vagy számukra a feladatok ellátásának költségeihez nem igazodó, objektív és észszerű indokok nélkül csökkentett támogatást biztosítani kétségtelenül önkényes, és sérti az egyenlő bánásmód elvét.

III. AZ EGYHÁZI JOGÁLLÁS MEGSZERZÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

A Módtv. által bevezetett módosítások nyomán az Ehtv. úgy rendelkezik, hogy a vallási egyesület, a nyilvántartásba vett egyház és a bejegyzett egyház eseté-

ben a törvényben foglalt feltételeknek megfelelő vallási közösségek adott egyházi jogállásban történő nyilvántartásba vételéről a bíróság dönt. A bíróság döntése ellen van jogorvoslat.⁴⁰ A „bevett egyház” jogállásának megszerzéséhez azonban a kormány és az adott vallási közösség közötti átfogó megállapodásra van szükség, melyet az Országgyűlésnek továbbra is jóvá kell hagynia. A megállapodás megkötését a bejegyzett egyházak kérelmezhetik, azonban ilyen megállapodás megkötésére az állam, illetve annak kihirdetésére az Országgyűlés nem kötelezhető.⁴¹ Tehát az állam teljesen önkényesen, akár politikai szempontok alapján döntheti el, hogy mely bejegyzett egyházzal kíván átfogó megállapodást kötni, az Országgyűlés pedig akár politikai szempontok alapján is dönthet a megállapodás kihirdetésének elutasításáról:

„A bevett egyház az olyan bejegyzett egyház, amellyel az állam a közösségi célok érdekében történő együttműködés-

ről átfogó megállapodást kötött. [...]

Átfogó megállapodás megkötése iránti kérelmet a bejegyzett egyház, vagy az ilyen megállapodással nem rendelkező bevett egyház terjeszthet elő a miniszterhez.”⁴² Ebből az követke-

zik, hogy a kormány nem számolta fel a „legmagasabb szintű” egyházi státusz esetében az önkényes, illetve politikai döntéshozatal lehetőségét. A Módtv. deklarált céljával ellentétben – miszerint a

módosítások indoka, többek között, az Emberi Jogok Európai Egyezményének való megfelelés (ld. Preambulum vagy a jogszabály indokolása) – valójában nem szüntette meg a strasbourgi bíróság által egyezményesértőnek, valamint az Alkotmánybíróság 6/2013. (III. 1.) határozatával alkotmányellenesnek nyilvánított, Országgyűlés által történő döntéshozatal az egyedüli olyan jogállás tekintetében, melynek esetében a törvény garantálja az államtól átvett közfeladatok ellátásához szükséges forrásokat, valamint adókedvezményt és költségvetési támogatást helyez kilátásba (ld. B) pont).

Tehát a Módtv. módosításait követően az Ehtv. az államtól független bírói döntéshozatalt ténylegesen csak azon egyházi jogállások esetében teszi lehetővé, amelyek vonatkozásában az egyházaknak nyújtott állami támogatás mértékét, formáját, illetve az egyházakkal történő megállapodás, és ennél fogva az egyházi jogállás lényeges tartalmának önkényes kialakítását illetően a kormányzat, az állam valójában teljes körű diszkréciót élvez. Ez súlyos ellentétben áll az állam semlegességének elvével, sérti a vallásszabadsághoz való jogot, és alkalmatlan annak biztosítására, hogy Magyarország megfeleljen a strasbourgi bí-

róságnak a Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni ügyében hozott ítéletében foglalt követelményeknek.

A törvényjavaslat indokolása erre az anomáliára rendkívül el-
lentmondásos „választ” ad, amikor kimondja: *„Az AB és az EJEB állásfoglalásaira tekintettel az Országgyűlés döntési, mérlegelési szerepe a vallási közösségekkel történő együttműködésre vonatkozóan kizárólag a bevett egyházak tekintetében marad fenn, amely viszont az Alaptörvény rendelkezéseit figyelembe véve indokolt.”*

Ez a magyarázkodás ugyanis teljességgel figyelmen kívül hagyja a nemzetközi jog érvényesülésének amúgy az Alaptörvényben is rögzített alapvető szabályát,⁴³ miszerint ha egy belső jogi rendelkezés nem felel meg a nemzetközi jogi normáknak, akkor ezt a helyzetet az sem oldja fel, ha az adott rendelkezést úgymond alkotmányos szabályok „írják” elő. Ez, természetesen, rávilágít arra a nem elhanyagolható problémára, hogy az Alaptörvény VII. cikkének vonatkozó rendelkezése valóban „előírja”, hogy az Országgyűlés döntsön az állam és a vallási közösségek közötti, közösségi célok érdekében történő együttműködésről,⁴⁴ vagyis maga a rendelkezés is ellentétben áll a nemzetközi joggal. Az EJEB ugyanis a vonatkozó ítéletében megállapította, hogy az ilyen irányú parlamenti döntéshozatal (hiszen az „együttműködésről szóló döntés” valójában az adott egyház státuszáról való döntést takarja) sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményét. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése tehát éppen abban a cikkében valósítja meg a strasbourgi joggyakorlat által hazánk részére kötelezően behatárolt vallásszabadsághoz való jog sérelmét, melyben egyébként ezt a jogot deklarálja.⁴⁵ Az Alaptörvény VII. cikkében foglalt vallásszabadsághoz való jogra, valamint az Alaptörvénynek a nemzetközi jog érvényesülését biztosító Q. cikkére tekintettel rövid úton belátható, hogy az Alaptörvény valójában saját magával is ellentétben áll. Ezt az alkotmányos zűrzavart az Alkotmánybíróság későbbi határozataiban úgy próbálta rendezni, hogy alkalmazhatatlannak mondta ki az Ehtv. vonatkozó rendelkezéseit közvetlenül a nemzetközi jogi kötelezettségeinkre, az EJEB ítéletére hivatkozva.⁴⁶ Noha ez standard megoldás lenne az uniós jogba ütköző hazai jogszabályok „félretételére”, az amúgy a nemzetközi jog tekintetében dualista magyar alkotmányos rendszerben egészen rendkívüli.

Gyakorlati problémaként, természetesen, innentől kezdve ez nem fog jelentkezni, mivel jó pár évbe is

AZ EGYHÁZAKNAK NYÚJTOTT ÁLLAMI TÁMOGATÁS MÉRTÉKÉT, FORMÁJÁT, ILLETVE AZ EGYHÁZAKKAL TÖRTÉNŐ MEGÁLLAPODÁS, ÉS ENNÉLFOGVA AZ EGYHÁZI JOGÁLLÁS LÉNYEGES TARTALMÁNAK ÖNKÉNYES KIALAKÍTÁSÁT ILLETŐEN A KORMÁNYZAT, AZ ÁLLAM VALÓJÁBAN TELJES KÖRŰ DISZKRÉCIÓT ÉLVEZ

telhet, mire az új szabályozás alapján egy vallási egyesület kötelesegtudóan végigjárja (ha egyáltalán képes rá) az egymást követő státuszok kaskadái létráját, és eljut egyáltalán odáig, hogy bejegyzett egyházként kérelmezhesse a bevett egyház státuszát. Ez legalábbis, ha nem is biztosítja ezen jogállások létrehozatalának alkotmányos indokát, de mégiscsak adhat valami „ésszerű” magyarázatot arra a kérdésre, hogy egyébként

miért is van szükség Magyarországon minimum négy, alakját bámulatosan változtatni tudó „vallási közösségi” és „egyházi” jogállásra.

JEGYZETEK

1. Lásd pl.: Az egyházügyi törvény módosításának koncepciója, http://www.kormany.hu/download/8/07/70000/Egyh%C3%A1z%C3%BCgyi%20t%C3%B6rv%C3%A9ny%20m%C3%B3dos%C3%ADt%C3%A1s_koncepci%C3%B3j_normasz%C3%B6veg_gel_0918.pdf, 1., és a T/3618. számú törvényjavaslat a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény módosításáról, 2018. november, 24. Az egyházi törvény ilyen célú módosítása már 2015-ben felmerült, az akkor beterjesztett törvényjavaslat elfogadásához azonban hiányzott a kormány kétharmados többsége. Lásd: T/7409. számú törvényjavaslat a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról, 2015. november 10., 40.
2. Az Alkotmánybíróság 6/2013. (III. 1.) AB határozata a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény egyes rendelkezéseinek alaptörvény-ellenességéről és megsemmisítéséről, ABH 2013, 194 (továbbiakban: 6/2013. (III. 1.) AB határozat).
3. EJEB, *Magyar Keresztény Mennonita Egyház és mások Magyarország elleni ügye*, 2014. április 8 (végleges 2014 szeptember 8), nos. 70945/11, 23611/12, 26998/12, 41150/12, 41155/12, 41463/12, 41553/12, 54977/12 and 56581/12.
4. A vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény (továbbiakban: 2011. évi CCVI. törvény), 7. § (2).
5. 2011. évi CCVI. törvény, 9/A–9/C. §.

6. 2011. évi CCVI. törvény, 9/D. §.
7. 2011. évi CCVI. törvény, 9/E–9/F. §.
8. 2011. évi CCVI. törvény, 9/G. §.
9. Ld. még: H. David BAER: Hungary's New Church Law is Worse than the First, *Hungarian Spectrum*, 2018. december 28., <http://hungarianspectrum.org/2018/12/28/b-david-baer-hungarys-new-church-law-is-worse-than-the-first/>; OSCE/ODIHR Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities, para. 38–40. <https://www.osce.org/odihr/139046>.
10. 2011. évi CCVI. törvény, 33. §.
11. Bár a vonatkozó 6/2013. (III. 1.) AB határozat a törvény mellékletét magát nem semmisítette meg, megsemmisítette viszont azon rendelkezéseket, melyek a mellékletben szereplő egyházaknak többletjogosultságokat biztosítottak (lásd 216. bejezdés). A határozat ennek fényében mondta ki, hogy „[i]lyen jogszabályi környezetben már nem valósít meg hátrányos megkülönböztetést az Ebtv. 7. § (4) bekezdése, amely szerint »az Országgyűlés által elismert egyházakat a melléklet tartalmazza«, 219. §.
12. 2011. évi CCVI. törvény, 9/G. § (1)–(3).
13. A 2011. évi CCVI. törvény 2018. április 14-ig hatályos 14.§ (i) pontja: „a közösségi célok érdekében történő együttműködés iránti szándékát és annak hosszú távú fenntartására való képességét különösen alapszabálya, tagjainak száma, a kezdeményezést megelőzően a 9. § (1) bekezdése szerinti területeken végzett tevékenysége és az ilyen tevékenységnek a lakosság nagyobb csoportja számára való hozzáférhetősége bizonyítja”.
14. Lásd még MINK Júlia: Human Rights Protection and Traditional Churches in the System of National Cooperation in Hungary, *Religion and Human Rights*, 2018, 245–269, 263.
15. 2011. évi CCVI. törvény, 7. § (3).
16. 2011. évi CCVI. törvény, 33/A. § (1).
17. A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség Debreceni Ítéletábra által 2018. május 9-én, Pkf.II.20.021/2018/2. számon hozott jogerős végzéssel szemben felülvizsgálati kérelmet terjesztett be a Kúriánál, amelynek elbírálása a kézirat lezárásának idején még folyamatban van.
18. Az Országgyűlés Igazságügyi Bizottsága annak ellenére sem javasolta az amúgy kiterjedt oktatási és szociális intézményhálózattal rendelkező Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség egyházként történő elismerését, hogy az még a Bizottság által is elismerten megfelelt minden vonatkozó törvényi feltételnek. Tette ezt azzal az indokolással, hogy: „Az érintett vallási közösségek önmaguk vagy intézményük útján végzett tevékenysége – így különösen történelmi és kulturális értéket megőrző, nevelési-oktatási, felsőoktatási, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi [...], ugyan többségük tekintetében figyelemreméltó, de csak kis társadalmi támogatottsággal bír. Ezáltal megállapítható, hogy a fel-
- sorolt szervezetek közösségi tevékenységüket a társadalom egészére vetítve csekély hasznosulással végzik.” Az Országgyűlés Igazságügyi bizottságának H/795. számú határozati javaslata a vallási közösségekkel történő állami együttműködés elutasításáról, 2014. július 11., <https://www.parlament.hu/irom40/00795/00795.pdf>, 3.)”
19. Ld. még BAER (9. vj.).
20. 2011. évi CCVI. törvény, 9/D. § (2) c); 9/E. § (3) c).
21. A nyilvántartásba vett egyház esetében három év átlagában 1000, a bejegyzett egyház esetében öt év átlagában 4000 szja-felajánlás szükséges a státusz kérelmezéséhez, lásd: 2011. évi CCVI. törvény, 9/D. § (1) a); 9/E. § (1) a).
22. BAER (9. vj.); OSCE/ODIHR (9. vj.) para. 41.
23. Magyar Keresztény Mennonita Egyház Magyarország elleni ügye, 109. §.
24. NAV Kimutatás a 2016. adóévi szja 1%-ának a 2017. évben a technikai számmal rendelkező bevett egyházak és a kiemelt költségvetési előirányzat számára felajánlott összegekről, https://www.nav.gov.hu/nav/szja_1_1/kimutatosok_elszamosok/egybazak_kiemelt_koltsegvetesi_eloiranyzatok/Kozlemenye_a_2017_ren2018_0111.html; SZABÓ Dániel: Ennyi pénzt kapnak az egyházak az államtól, *Napi.hu*, 2017. március 18., <https://www.napi.hu/magyar-gazdasag/ennyi-penzet-kapnak-az-egybazak-az-allamtol.631006.html>.
25. Lásd: Egyházfinanszírozás Magyarországon, *Szekuláris Figyelő*, 2013. november 11., https://szekularisfigyelo.blog.hu/2013/11/11/egybazfinanszirozas_magyarorszagon.
26. Lásd: Magyar Katolikus Egyház 2003. évi gazdasági adataiból, <https://regi.katolikus.hu/cikk.php?h=90>.
27. DOBSZAY János: Ömlik a támogatás a kormánynak kedves egyházakhoz, *HVG.hu*, 2018. február 4., https://hvg.hu/gazdasag/201802_egyhazi_penzek_kivaltsagosok_titok_aldottak_es_aldatlanok. Lásd még: NAV kimutatás a 2016. adóévi szja 1%-ának a 2017. évben a technikai számmal rendelkező bevett egyházak és a kiemelt költségvetési előirányzat számára felajánlott összegekről (25. l. ábrát).
28. PERINTFALVI Rita: Emberbarát egyházat! Reflexió Semjén Zsolt húsvéti szavaira, *Felszabter*, 2019. április 25., https://felszabter.blog.hu/2019/04/25/emberbarat_egybazat_reflexio_semjen_zsolt_husveti_szavaira_577.
29. 2011. évi CCVI. törvény, 9/D. § (1) a).
30. BAER (9. vj.); TASZ: A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) álláspontja a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény módosításáról szóló 2018. évi CXXXII. törvényről, 2019. április 1., https://civicrm.tasz.hu/files/tasz/civicrm/persist/contribute/files/Egyha_zto_rve_ny_modosi_ta_s%20elemze_s_ve_gleges_20190401.pdf.

31. Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas és mások Ausztria elleni ügye, az EJEB 40825/98. számú, 2008. július 30-án kelt ítélete, 98. §.
32. Az Ehtv. rövidebb, 15 éves működést kíván meg abban az esetben, ha az elismerési kérelmet a vallási közösség a taglétszáma alapozza, és egyidejűleg lemond mindenféle állami, uniós vagy nemzetközi forrásból érkező támogatásról, lásd: 2011. évi CCVI. törvény, 9/E. § (2) b) ba).
33. 2011. évi CCVI. törvény, 9/D. § (6), 9/E. § (6).
34. 2011. évi CCVI. törvény, 19. § (2).
35. 2011. évi CCVI. törvény, 9/G. § (4).
36. 2011. évi CCVI. törvény, 33/A. § (1).
37. 2011. évi CCVI. törvény, 9. §, 9/C. §, 19. § (1).
38. BAER (9. vj.).
39. 2011. évi CCVI. törvény, 9/C. § (1), 9/D. § (5), 9/F. § (1).
40. 2011. évi CCVI. törvény, 13. §.
41. 2011. évi CCVI. törvény, 9/G. § (1)–(3).
42. 2011. évi CCVI. törvény, 9/G. § (1)–(2).
43. Ld. az Alaptörvény Q. cikkének 2. bekezdését, mely kimondja: *„Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját”*.
44. Alaptörvény, VII. cikk (4): *„Az állam és a vallási közösségek a közösségi célok elérése érdekében együttműködhetnek. Az együttműködésről a vallási közösség kérelme alapján az Országgyűlés dönt. Az együttműködésben részt vevő vallási közösségek bevett egyházként működnek. A bevett egyházaknak a közösségi célok elérését szolgáló feladatokban való részvételükre tekintettel az állam sajátos jogosultságokat biztosít.”*
45. Alaptörvény VII. cikk (1)–(3).
46. Ld. pl. az Alkotmánybíróság 23/2015. (VII. 7.) határozatát a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi CCVI. törvény egyes rendelkezéseinek, továbbá az egyházi elismerésről és az egyházi jogi személyek jogállásának és működésének sajátos szabályairól szóló 295/2013. (VII. 29.) Korm. rendelet egyes rendelkezéseinek nemzetközi szerződésbe ütközéséről és folyamatban lévő ügyben történő alkalmazásának kizárásáról. Az Alkotmánybíróság ebben a határozatban a 2011. évi CCVI. törvény 14. § c) pont ca) és cb) alpontja, valamint 14/A. § (1)–(3) bekezdése, továbbá az egyházi elismerésről és az egyházi jogi személyek jogállásának és működésének sajátos szabályairól szóló 295/2013. (VII. 29.) Korm. rendelet 1. § c) és d) pontja, 3. § (1) bekezdés ac) alpontja és b) pont ba)–bc) alpontja alkalmazását zárta ki. Lásd még pl. az Alkotmánybíróság 3257/2015. (XII. 22.) AB határozatát a nemzetközi szerződésbe ütköző rendelkezések alkalmazhatóságának kizárásáról.